ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 27ης Ιουνίου 2000 *

Στην υπόθεση C-404/97,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Τριανταφύλλου και την A. M. Alves Vieira, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Πορτογαλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον J. Mota de Campos, καθηγητή, τον L. Fernandes, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας της γενικής διεύθύνσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τη M. L. Duarte, νομική σύμβουλο στην ίδια υπηρεσία, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Πορτογαλίας 33, allée Scheffer,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να καταργήσει και απαιτήσει, εντός των τασσομένων προθεσμιών, την ανάκτηση των ενισχύσεων που έλαβε αχρεωστήτως η EPAC — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ και από την απόφαση 97/762/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 1997, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε η Πορτογαλία υπέρ της EPAC — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA (ΕΕ L 311, σ. 25),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón (εισηγητή) και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet και B. Σκουρή, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Οκτωβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Δεκεμβρίου 1997, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ), προσφυγή σκοπούσα να διαπιστωθεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να καταργήσει και απαιτήσει, εντός των τασσομένων προθεσμιών, την ανάκτηση των ενισχύσεων που έλαβε αχρεωστήτως η EPAC — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA (στο εξής: EPAC), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ και από την απόφαση 97/762/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 1997, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε η Πορτογαλία υπέρ της EPAC — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA (ΕΕ L 311, σ. 25, στο εξής: επίδικη απόφαση).

2 Όπως προκύπτει από το προοίμιο της επίδικης αποφάσεως, πριν από την προσχώρηση της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η εμπορία των σιτηρών εντός του ως άνω κράτους αποτελούσε αντικείμενο κρατικού μονοπωλίου για τη διαχείριση του οποίου ήταν υπεύθυνη η EPAC. Μετά την προσχώρηση, το μονοπώλιο αυτό καταργήθηκε σταδιακά. Από το 1991, η αγορά των σιτηρών ελευθερώθηκε και η EPAC μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία με κεφάλαια του δημοσίου. Πάντως, η EPAC εξακολουθούσε να είναι υπεύθυνη για τη διασφάλιση του ανεφοδιασμού της χώρας σε σιτηρά.

3 Η περιουσιακή κατάσταση της EPAC εμφάνιζε ανισορροπίες με πλεονάζοντα σταθερά στοιχεία ενεργητικού και ανεπάρκεια ιδίων κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση της τρέχουσας δραστηριότητας. Επιπλέον, η EPAC διέθετε υπεράριθμο προσωπικό, ενώ η οικονομική κατάστασή της επιδεινώθηκε λόγω της μη καταβολής

εκ μέρους της Silopor, εταιρίας αποκλειστικά δημοσίων κεφαλαίων συσταθείσας με το νομοθετικό διάταγμα 293-A/86 μέσω μεταφοράς στοιχείων ενεργητικού, παθητικού και κεφαλαίων από την EPAC, του προερχομένου από την εκχώρηση λιμενικών αποθηκών σιτηρών ποσού.

4 Από τον Απρίλιο του 1996 η EPAC αδυνατούσε να καταβάλει το μεγαλύτερο μέρος των χρηματοδοτικών υποχρεώσεών της δεδομένου ότι το ύψος του χρέους και ο όγκος των υποχρεώσεών της ήταν τέτοια ώστε αδυνατούσε να ανταπεξέλθει με τους δικούς της πόρους.

5 Με διυπουργική απόφαση της 26ης Ιουλίου 1996, εγκρίθηκε σχέδιο οικονομικής αποδοτικότητας και δημοσιονομικής εξυγιάνσεως της EPAC, στο πλαίσιο της οποίας της επετράπη να διαπραγματευθεί δάνειο ύψους 50 δισεκατομμυρίων πορτογαλικών εσκούδων (PTE), εκ των οποίων τα 30 δισεκατομμύρια θα ετύγχαναν της εγγυήσεως του Δημοσίου.

6 Με την απόφαση 430/96-XIII, της 30ής Σεπτεμβρίου 1996, ο Υπουργός Οικονομικών παρέσχε την εγγύηση στο πλαίσιο δανείου που έλαβε η EPAC από όμιλο ιδιωτικών τραπεζών με σκοπό την αναδιάρθρωση των βραχυπροθέσμων τραπεζικών υποχρεώσεων της EPAC. Το δάνειο χορηγήθηκε για διάρκεια επτά ετών με επιτόκιο Lisbor 6 μηνών, όσον αφορά το καλυπτόμενο από την εγγύηση μέρος, και Lisbor 6 μηνών + 1,2 %, όσον αφορά το μη καλυπτόμενο από την εγγύηση μέρος.

7 Έχοντας ενημερωθεί για την πράξη αυτή μέσω καταγγελίας, η Επιτροπή αποφάσισε, με έγγραφο της 27ης Φεβρουαρίου 1997 που απηύθυνε στις πορτογαλικές αρχές, να κινήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης διαδικασία. Συγκεκριμένα, θεώρησε ότι η εγγύηση του Δημοσίου δεν τηρούσε τις διατάξεις του εγγράφου της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη SG(89) D 4328 της 5ης Απριλίου 1989, σχετικά με την υπαγωγή των εγγυήσεων σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις. Έκρινε επίσης ότι τα επιτόκια των δανείων, αισθητά κατώτερα των επιτοκίων αναφοράς, εμπεριείχαν ένα στοιχείο ενισχύσεως, δεδομένου ότι μια προβληματική από δημοσιονομική άποψη επιχείρηση όπως η EPAC δεν μπορούσε, υπό συνήθεις συνθήκες αγοράς, να λάβει δάνεια με ευνοϊκότερους όρους από εκείνους που προσφέρονται στους επιχειρηματίες που απολαύουν ισόρροπης οικονομικής καταστάσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι ο μηχανισμός παγιοποιήσεως του παθητικού της EPAC συνιστούσε προφανώς ενίσχυση με ισχυρό αντίκτυπο υπέρ της

Silopor. Τέλος, η Επιτροπή έκρινε ότι η εγγύηση του Δημοσίου υπέρ της EPAC δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις ώστε να μπορεί να λογίζεται ως συμβατή με την κοινή αγορά υπό το φως των κοινοτικών κριτηρίων για την παροχή των ενισχύσεων προς αναδιάρθρωση των προβληματικών επιχειρήσεων. Η Επιτροπή έκρινε ότι, επειδή ως συνέπεια των ανωτέρω θίγονταν οι εμπορικές συναλλαγές και στρεβλωνόταν ο ανταγωνισμός, η ενίσχυση ενέπιπτε στην απαγόρευση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ), χωρίς να υφίσταται η δυνατότητα υπαγωγής στις προβλεπόμενες με τις παραγράφους 2 και 3 του ως άνω άρθρου παρεκκλίσεις.

8 Με το ίδιο έγγραφο, η Επιτροπή όχλησε την Πορτογαλική Δημοκρατία να υποβάλει τις παρατηρήσεις της και την κάλεσε να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αναστείλει, με άμεση ισχύ, τις συνέπειες της παρασχεθείσας στην EPAC εγγυήσεως για κάθε νέα εμπορική δραστηριότητά της στην αγορά των σιτηρών.

9 Με έγγραφο της 21ης Μαρτίου 1997, η Πορτογαλική Δημοκρατία ισχυρίστηκε ότι ουδεμία παρέμβαση της δημόσιας αρχής έλαβε χώρα κατά τη διαπραγμάτευση των δανείων που ενέκριναν οι τράπεζες προς την EPAC. Με έγγραφο της 8ης Απριλίου 1997, η Πορτογαλική Δημοκρατία υπέβαλε παρατηρήσεις επί των αμφισβητουμένων μέτρων, τα οποία συνοψίζονται στα σημεία 6 έως 8 της επίδικης αποφάσεως.

10 Η Επιτροπή εξέδωσε στις 30 Απριλίου 1997 την απόφαση 97/433/ΕΚ, καλώντας την Πορτογαλική Κυβέρνηση να αναστείλει την ενίσχυση που παρέσχε υπό μορφή εγγυήσεως του Δημοσίου στην επιχείρηση EPAC – Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA (ΕΕ L 186 σ. 25). Κατά της εν λόγω αποφάσεως ασκήθηκαν στις 7 Ιουλίου 1997 δύο προσφυγές ακυρώσεως εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (υπόθεση C-246/97) και της EPAC (υπόθεση T-204/97).

11 Με έγγραφο της 21ης Μαΐου 1997, οι πορτογαλικές αρχές, χωρίς να μνημονεύουν οποιοδήποτε μέτρο ληφθέν σχετικά με την αναστολή, αμφισβήτησαν τον χαρακτήρα

της παρασχεθείσας εγγυήσεως ως ενισχύσεως, η οποία δεν συνιστούσε, κατ' αυτές, χρηματική ενίσχυση υπέρ της λειτουργίας της επιχειρήσεως και δεν στρέβλωνε, συνακόλουθα, τους όρους του ανταγωνισμού. Εξάλλου, δεν είχε αποδειχθεί πώς και σε ποιο βαθμό η παροχή της εν λόγω εγγυήσεως ήταν ικανή να θίξει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Οι πορτογαλικές αρχές διευκρίνισαν εκ νέου ότι το Δημόσιο δεν είχε παρέμβει κατά τη διαπραγμάτευση των τραπεζικών δανείων που συνήψε η EPAC με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο πλαίσιο της τρέχουσας δραστηριότητάς της.

12 Εν συνεχεία των απαντήσεων των πορτογαλικών αρχών, η Επιτροπή αποφάσισε να περατώσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης διαδικασία και εξέδωσε την επίδικη απόφαση με την οποία διαπίστωσε ότι η εγγύηση του Δημοσίου υπέρ της EPAC συνιστούσε ενίσχυση προς όφελος της εν λόγω επιχειρήσεως, εφόσον της επέτρεψε να επιτύχει όρους δανείου ευνοϊκότερους από εκείνους που θα μπορούσε να επιτύχει χωρίς την εγγύηση, δεδομένης της δυσχερούς οικονομικής καταστάσεώς της (σημείο 13, στοιχείο δ', της επίδικης αποφάσεως). Εκτίμησε επίσης ότι η εγγύηση του Δημοσίου υπέρ της EPAC συνιστούσε έμμεση ενίσχυση προς όφελος της Silopor, εφόσον επέτρεπε στην EPAC να μην απαιτήσει την ικανοποίηση των πιστώσεών της προς αυτήν (σημείο 13, στοιχείο γ', της επίδικης αποφάσεως).

13 Υπογραμμίζοντας, αφενός, ότι η νομισματική αξία των εμπορικών συναλλαγών στον τομέα των σιτηρών, όσον αφορά την Πορτογαλία, ανερχόταν το 1996 σε περίπου 5,8 εκατομμύρια ECU για τις εξαγωγές και σε 310 εκατομμύρια ECU για τις εισαγωγές και, αφετέρου, ότι η EPAC συμμετείχε ενεργά τόσο στο ενδοκοινοτικό όσο και στο εξωκοινοτικό εμπόριο σιτηρών, η Επιτροπή συνήγαγε εξ αυτών ότι η παρασχεθείσα εγγύηση ήταν δυνατόν να θίξει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών και στρέβλωνε ή απειλούσε να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό (σημείο 11 της επίδικης αποφάσεως).

14 Ακολούθως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι προβλεπόμενες στο άρθρο 92, παράγραφος 2, της Συνθήκης παρεκκλίσεις δεν ετύγχαναν προδήλως εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση, ενώ δεν υφίστατο δικαιολογία επιτρέπουσα να συναχθεί ότι οι επίδικες ενισχύσεις πληρούσαν τις απαιτούμενες για την εφαρμογή της μιας εκ των προϋποθέσεων παρεκκλίσεων που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης (σημείο 12 της επίδικης αποφάσεως).

15 Ειδικότερα, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η εγγύηση δεν πληρούσε τα κριτήρια που ορίστηκαν με τις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις προς διάσωση και αναδιάρθρωση των προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ 1994, C 368, σ. 12), με το αιτιολογικό ότι «το επιτόκιο των δανείων που έλαβε η EPAC πριμοδοτείται χάρη στην εγγύηση», ότι «η προβλεπόμενη διάρκεια της παρασχεθείσας πιστώσεως είναι επταετής (κατά πολύ ανώτερη δηλαδή του γενικώς καθιερωμένου εξαμήνου)», ότι «εξάλλου, δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί ότι εγγύηση του δημοσίου για τέτοιο ύψος αποτελεί το απολύτως απαραίτητο ποσό για να εξασφαλιστεί η τρέχουσα λειτουργία της επιχειρήσεως» και ότι, «τέλος, ούτε η Πορτογαλική Κυβέρνηση επικαλέστηκε ούτε η Επιτροπή διαπίστωσε κανένα σοβαρό κοινωνικό λόγο υπέρ της χορηγήσεως της ενισχύσεως για να διατηρηθεί σε λειτουργία η επιχείρηση» (σημείο 13, στοιχείο β').

16 Υπό τις περιστάσεις αυτές, τα άρθρα 1, 2 και 3 της επίδικης αποφάσεως ορίζουν:

«*Άρθρο 1*

Οι ενισχύσεις τις οποίες χορήγησε η πορτογαλική κυβέρνηση υπέρ της επιχειρήσεως EPAC είναι παράνομες, καθώς παραχωρήθηκαν κατά παράβαση των διαδικαστικών κανόνων που ορίζει το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Εξάλλου, είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και δεν πληρούν τους όρους για την παροχή των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 και 3 του ίδιου άρθρου.

Άρθρο 2

1. Η Πορτογαλία καλείται να καταργήσει τις ενισχύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 εντός προθεσμίας 15 ημερών, αρχομένης από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της παρούσας απαφάσεως.

2. Εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της παρούσας αποφάσεως, η Πορτογαλία καλείται να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να ανακτήσει, εισπράττοντας, τις ενισχύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1.

3. Η είσπραξη οφείλει να γίνει σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει η πορτογαλική νομοθεσία, οι δε τόκοι αρχίζουν να υπολογίζονται από την ημερομηνία καταβολής των ενισχύσεων. Ως επιτόκιο θα ισχύσει το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδυνάμου επιδοτήσεως για τις ενισχύσεις με περιφερειακούς στόχους.

Άρθρο 3

1. Η Πορτογαλία οφείλει να ενημερώνει διαρκώς την Επιτροπή για τα μέτρα που λαμβάνει προκειμένου να συμμορφωθεί προς την παρούσα απόφαση. Η πρώτη ανακοίνωση θα αποσταλεί το αργότερο ένα μήνα μετά από την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως.

2. Το αργότερο δύο μήνες μετά την εκπνοή της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 2, η Πορτογαλία οφείλει να ανακοινώσει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που θα επιτρέπουν στην τελευταία να εξακριβώσει, χωρίς να ζητήσει περισσότερες πληροφορίες, ότι τηρήθηκε η υποχρέωση ανακτήσεως της ενισχύσεως.»

17 Με δικόγραφα που κατέθεσαν αντίστοιχα στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 23 Σεπτεμβρίου 1997 (υπόθεση C-330/97) και στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 14 Οκτωβρίου 1997 (υπόθεση T-270/97), η Πορτογαλική Δημοκρατία και η EPAC άσκησαν δύο προσφυγές ακυρώσεως κατά της επίδικης αποφάσεως.

18 Με δύο διατάξεις της 15ης Δεκεμβρίου 1998, το Δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία στις υποθέσεις C-246/97 και C-330/97 μέχρις ότου εκδοθούν οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου επί των υποθέσεων T-204/97 και T-270/97.

19 Εκτιμώντας ότι, παρά την παρέλευση των ταχθεισών προθεσμιών, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν συμμορφώθηκε προς την επίδικη απόφαση και ότι δεν προέβαλε απόλυτη αδυναμία συμμορφώσεώς της προς αυτήν ούτε άλλες δυσχέρειες συναφείς προς την εκτέλεσή της, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

20 Η Επιτροπή διευκρινίζει κατ' αρχάς ότι, ακόμη και αν η Πορτογαλική Δημοκρατία θεωρούσε παράνομη την επίδικη απόφαση και ασκούσε προσφυγή ακυρώσεως κατ' αυτής, όφειλε να συμμορφωθεί εντός των ταχθεισών προθεσμιών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 189, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ), οι αποφάσεις της Επιτροπής εξακολουθούν να είναι υποχρεωτικές στο σύνολό τους για τα κράτη μέλη αποδέκτες μέχρις εκδόσεως αντίθετης αποφάσεως του Δικαστηρίου.

21 Ακολούθως, η Επιτροπή εκτιμά ότι το μοναδικό επιχείρημα που μπορεί να αντιτάξει κράτος μέλος, προκειμένου να μην εκτελέσει απόφαση της Επιτροπής διατάσσουσα την κατάργηση και ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων που κρίθηκαν ασυμβίβαστες με τη Συνθήκη, συνίσταται στην απόλυτη αδυναμία εκτελέσεως. Στην προκειμένη, πάντως, περίπτωση, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν επικαλέστηκε καμία αδυναμία της μορφής αυτής.

22 Σε απάντηση του επιχειρήματος που προέβαλε η Πορτογαλική Δημοκρατία ως προς την ανάγκη εκδόσεως αποφάσεως του Supremo Tribunal Administrativo [ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου], αναγνωριστικής της ακυρότητας της προπαρατεθείσας αποφάσεως 430/96-XIII που επέτρεπε την παροχή εγγυήσεως, η Επιτροπή υπογραμμίζει περαιτέρω ότι δεν αμφισβητείται ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται κανόνες, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής έννομης τάξεώς του για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και των προθεσμιών που

τάσσει το κοινοτικό δίκαιο (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1990, C-74/89, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1990, σ. I-491, συνοπτική δημοσίευση).

23 Εξάλλου, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, σε περίπτωση απροβλέπτων δυσχερειών, τόσο η ίδια όσο και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος οφείλουν, σύμφωνα με το καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας που απορρέει από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ), να συνεργάζονται καλόπιστα για την υπέρβαση των δυσχερειών που ανέκυψαν. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, η Πορτογαλική Δημοκρατία ούτε εκτέλεσε, κατά την άποψη της Επιτροπής, ούτε επιδίωξε να εκτελέσει την επίδικη απόφαση, ούτε επιδίωξε να αποδείξει την ύπαρξη απροβλέπτων ή μη δυναμένων να προβλεφθούν δυσχερειών, αφορωσών την εκτέλεσή της, ούτε συζήτησε τις λεπτομέρειες εκτελέσεώς της, περιορίστηκε δε στο να ασκήσει δύο προσφυγές ακυρώσεως κατά της αποφάσεως 97/433 και της επίδικης αποφάσεως.

24 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υπογραμμίζει κατ' αρχάς ότι, ενόψει των προυποθέσεων υπό τις οποίες παρασχέθηκε η εγγύηση στους πιστωτές της EPAC, η εγγύηση αυτή δεν μπορούσε να αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης.

25 Μολονότι αυτή δέχεται ότι, οσάκις εκκρεμεί προσφυγή ακυρώσεως κατά προσβαλλομένης αποφάσεως, η μη τήρησή της μπορεί να συνιστά παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, υποστηρίζει ότι αυτό δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση εφόσον βρισκόταν σε απόλυτη αδυναμία εκτελέσεως της επίδικης αποφάσεως.

26 Συναφώς, ισχυρίζεται, πρώτον, ότι η επίδικη απόφαση εμπεριέχει ορισμένες αντιφάσεις καθιστώσες πρακτικώς αδύνατη την εκτέλεσή της.

27 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υπογραμμίζει κατ' αρχάς ότι, ενώ με την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως η Επιτροπή αναφέρεται σε ένα μόνο μέτρο που συνιστά κρατική ενίσχυση, ήτοι στην παρασχεθείσα εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας

εγγύηση στους πιστωτές της EPAC, τα άρθρα 1 και 2 αναφέρονται σε ενισχύσεις, χρησιμοποιώντας τον πληθυντικό.

28 Ακολούθως, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η έκταση των εντολών που εμπεριέχουν οι διατάξεις του άρθρου 2 της επίδικης αποφάσεως, περί καταργήσεως και ανακτήσεως των ενισχύσεων, είναι ακατανόητη, λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογία της αποφάσεως και το γεγονός ότι η Επιτροπή δέχεται ότι η παρασχεθείσα υπέρ της EPAC εγγύηση δεν συνδυαζόταν με καμία καταβολή ή άμεση ή έμμεση μεταφορά πόρων του Δημοσίου προς την EPAC. Κατόπιν αυτού, η Πορτογαλική Δημοκρατία ισχυρίζεται ότι δεν αντιλαμβάνεται σε τι θα μπορούσε να συνίσταται η ανάκτηση της εγγυήσεως.

29 Δεύτερον, η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εκτέλεση της επίδικης αποφάσεως είναι και νομικώς ανέφικτη.

30 Συναφώς, υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι δεν μπορεί να ανακαλέσει μονομερώς την παρασχεθείσα συμβατικώς εγγύηση. Συγκεκριμένα, η μονομερής ανάκληση της εγγυήσεως θα οδηγούσε τις πιστώτριες τράπεζες όχι μόνο να απαιτήσουν την άμεση καταβολή εκ μέρους της EPAC του συνόλου του χρέους της, γεγονός που θα συνεπαγόταν την πτώχευση της EPAC, αλλά και να θέσουν θέμα ευθύνης του Δημοσίου.

31 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση εκτιμά περαιτέρω ότι η μονομερής ανάκληση που επιδιώκει η Επιτροπή θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας εφόσον η κατάργηση της εγγυήσεως θα έθιγε σοβαρά τον ανταγωνισμό λόγω της εξαφανίσεως από την αγορά του βασικού πορτογαλικού επιχειρηματία που κατέχει περίπου το 30 % των μεριδίων της αγοράς.

32 Ισχυρίζεται επίσης ότι η κατάργηση της εγγυήσεως μπορεί να προέλθει είτε από συμφωνία με τις πιστώτριες τράπεζες της EPAC, γεγονός που αποκλείεται προφανώς εφόσον αυτές δεν προτίθενται να συναινέσουν, λόγω μη επαρκούς εγγυήσεως,

στην παραίτησή τους από την παροχή εγγυήσεως η οποία ήταν καθοριστική της βουλήσεώς τους να συνάψουν το δάνειο, είτε από δικαστική απόφαση περί ακυρώσεως της πράξεως παροχής της εκ μέρους του Δημοσίου εγγυήσεως. Η Πορτογαλική Δημοκρατία διευκρινίζει συναφώς ότι άσκησε ενώπιον του Supremo Tribunal Administrativo προσφυγή για την ακύρωση της προπαρατεθείσας αποφάσεως 430/96-XIII. Διευκρινίζει ότι δεν εκδόθηκε ακόμα απόφαση συναφώς οφείλεται στην εκκρεμούσα ενώπιον του Δικαστηρίου, στα πλαίσια της υποθέσεως C-330/97, προσφυγή ακυρώσεως.

33 Τέλος, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι επιδίωξε να ανεύρει με την Επιτροπή αμοιβαίως αποδεκτή λύση και τούτο σύμφωνα με την υποχρέωση ειλικρινούς συνεργασίας που βαρύνει αμφότερες δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης. Διευκρινίζει, ιδίως, ότι, με έγγραφο της 10ης Δεκεμβρίου 1997, ενημέρωσε την Επιτροπή για τη μη συμμετοχή της EPAC σε δημοπρασίες εισαγωγής σιτηρών.

34 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι το σύστημα των ενδίκων βοηθημάτων που έχει καθιερώσει η Συνθήκη διακρίνει τις προσφυγές των άρθρων 169 και 170 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 226 ΕΚ και 227 ΕΚ), με τις οποίες σκοπείται να αναγνωριστεί ότι ένα κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις του, από τις προσφυγές των άρθρων 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ) και 175 (νυν άρθρου 230), με τις οποίες σκοπείται ο έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων ή παραλείψεων των κοινοτικών οργάνων. Τα ένδικα αυτά βοηθήματα επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους και διέπονται από διαφορετικές ρυθμίσεις. Επομένως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, ελλείψει διατάξεως της Συνθήκης που θα του το επέτρεπε ρητώς, να επικαλεστεί την έλλειψη νομιμότητας μιας αποφάσεως της οποίας είναι αποδέκτης ως μέσον άμυνας κατά προσφυγής λόγω παραβάσεως στηριζομένης στην παράλειψη εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής (αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1988, 226/87, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1988, σ. 3611, σκέψη 14, και της 27ης Οκτωβρίου 1992, C-74/91, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1992, σ. I-5437, σκέψη 10).

35 Θα συνέβαινε άλλως αν η επίδικη πράξη έπασχε από ιδιαιτέρως σοβαρές και προφανείς πλημμέλειες σε σημείο ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανυπόστατη πράξη (προαναφερθείσες αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1988, Επιτροπή κατά Ελλάδος, σκέψη 16, και της 27ης Οκτωβρίου 1992, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 11).

36 Η ως άνω διαπίστωση επιβάλλεται και στα πλαίσια προσφυγής κατά παραβάσεως στηριζομένης στο άρθρο 93, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

37 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, καίτοι η Πορτογαλική Κυβέρνηση αμφισβήτησε τον χαρακτηρισμό ως ενισχύσεως της χορηγηθείσας στην EPAC εγγυήσεως με βάση ορισμένα πραγματικά στοιχεία, αντίθετα, δεν επικαλέστηκε καμία πλημμέλεια ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση την ίδια την υπόσταση της πράξεως.

38 Ακολούθως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, η κατάργηση μιας παράνομης ενισχύσεως διά της αναζητήσεώς της αποτελεί τη λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παρανόμου χαρακτήρα της και η συνέπεια αυτή δεν μπορεί να εξαρτάται από τη μορφή υπό την οποία χορηγήθηκε η ενίσχυση (βλ., ιδίως, απόφαση της 10ης Ιουνίου 1993, C-183/91, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1993, σ. I-3131, σκέψη 16).

39 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το μοναδικό μέσο άμυνας το οποίο μπορεί να επικαλεστεί ένα κράτος μέλος κατά προσφυγής λόγω παραβάσεως, ασκηθείσας από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, είναι αυτό που αρύεται από την απόλυτη αδυναμία ορθής εκτελέσεως της αποφάσεως (απόφαση της 4ης Απριλίου 1995, C-348/93, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1995, σ. I-673, σκέψη 16).

40 Πάντως, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος το οποίο, κατά την εκτέλεση αποφάσεως της Επιτροπής επί θεμάτων κρατικών ενισχύσεων, αντιμετωπίζει απρόβλεπτες και μη δυνάμενες να προβλεφθούν δυσχέρειες ή αντιλαμβάνεται ότι θα υπάρξουν συνέπειες που δεν είχε προβλέψει η Επιτροπή, οφείλει να θέσει τα προβλήματα αυτά στην κρίση της Επιτροπής, προτείνοντας κατάλληλες τροποποιήσεις της επίδικης αποφάσεως. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή και το κράτος μέλος οφείλουν, σύμφωνα με τον κανόνα που επιβάλλει στα κράτη μέλη και στα κοινοτικά όργανα το αμοιβαίο καθήκον της ειλικρινούς συνεργασίας, από το οποίο διαπνέεται συγκεκριμένα το άρθρο 5 της Συνθήκης, να συνεργασθούν καλόπιστα για να υπερπηδήσουν τις δυσχέρειες, τηρουμένων πλήρως των διατάξεων της Συνθήκης,

ιδίως δε εκείνων που αφορούν τις ενισχύσεις (βλ., ιδίως, απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 94/87, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1989, σ. 175, σκέψη 9).

41 Όσον αφορά τη φερόμενη ουσιαστική αδυναμία εκτελέσεως της αποφάσεως λόγω του ακατανοήτου του διατακτικού της που προέβαλε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, πρέπει να υπομνηστεί ότι το διατακτικό μιας αποφάσεως συνδέεται άρρηκτα με την αιτιολογία της, οπότε πρέπει να ερμηνεύεται, εφόσον παρίσταται ανάγκη, λαμβανομένου υπόψη του αιτιολογικού που οδήγησε στην έκδοση της πράξεως (απόφαση της 15ης Μαΐου 1997, C-355/95 P, TWD κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-2549, σκέψη 21).

42 Επομένως, πρέπει κατ' αρχάς να εξεταστεί αν η χρήση του πληθυντικού αντί του ενικού στο διατακτικό της επίδικης αποφάσεως ήταν, όπως ισχυρίζεται η Πορτογαλική Κυβέρνηση, ακατανόητη και, συνακόλουθα, ικανή να καταστήσει αδύνατη την εκτέλεση της ως άνω αποφάσεως.

43 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η επίδικη απόφαση αφορά κατ' ουσίαν την εγγύηση που παρέσχε η Πορτογαλική Δημοκρατία με την προπαρατεθείσα απόφαση 430/96-XIII. Ασφαλώς, το διατακτικό της επίδικης αποφάσεως αναφέρεται στις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην EPAC· πάντως, η ορολογική αυτή ασάφεια δεν είναι ικανή να καταστήσει ακατανόητη την απόφαση και να εμποδίσει ως εκ τούτου την εκτέλεσή της, εφόσον το αμφισβητούμενο εθνικό μέτρο προσδιορίζεται σαφώς με την εν λόγω απόφαση. Εξάλλου, η Πορτογαλική Κυβέρνηση είχε την ευχέρεια, αν το θεωρούσε αναγκαίο, να ρωτήσει επί του ζητήματος αυτού την Επιτροπή μετά την παραλαβή της επίδικης αποφάσεως.

44 Όσον αφορά τον φερόμενο ως ακατανόητο χαρακτήρα των κατά το άρθρο 2 της επίδικης αποφάσεως απευθυνομένων διαταγών, με το αιτιολογικό ότι δεν υπήρξε μεταφορά πόρων, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνηστεί ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της ενισχύσεως είναι γενικότερη της επιδοτήσεως, διότι περιλαμβάνει όχι μόνο θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν

τις επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ιδίας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España, Συλλογή 1994, σ. I-877, σκέψη 13, και της 19ης Μαΐου 1999, C-6/97, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-2981, σκέψη 16).

45 Επομένως, χωρίς να προδικάζεται η νομιμότητα της ενισχύσεως που αποτελεί αντικείμενο εξετάσεως στο πλαίσιο της προσφυγής ακυρώσεως, αρκεί η υπόμνηση ότι, για να συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ένα μέτρο δεν είναι αναγκαίο να έχει χωρήσει μεταφορά πόρων εκ μέρους του Δημοσίου προς τον δικαιούχο.

46 Εξάλλου, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, η υποχρέωση καταργήσεως παράνομης ενισχύσεως διά της ανακτήσεώς της δεν μπορεί να εξαρτάται από τη μορφή υπό την οποία παρασχέθηκε.

47 Ακολούθως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αιτιολόγηση της επίδικης αποφάσεως επιτρέπει τη σαφή εξατομίκευση των ενισχύσεων που θεωρούνται παράνομες και πρέπει να καταργηθούν, ήτοι της εγγυήσεως που παρέσχε το Δημόσιο με την προπαρατεθείσα απόφαση 430/96-XIII.

48 Το προς ανάκτηση χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα ορίζεται στο σημείο 15, πέμπτο εδάφιο, της αποφάσεως ως αντιστοιχούν «στη διαφορά μεταξύ του χρηματοοικονομικού κόστους της αγοράς τραπεζικών δανείων (που αντιστοιχεί στο επιτόκιο αναφοράς) και στο χρηματοοικονομικό κόστος που όντως κατέβαλε η EPAC στα πλαίσια της όλης χρηματοπιστωτικής επιχειρήσεως (λαμβανομένου υπόψη του κόστους της εγγυήσεως)», υπολογιζόμενο ανά εξάμηνο.

49 Η επίδικη απόφαση διευκρινίζει περαιτέρω στο σημείο 15, έκτο εδάφιο, ότι οι τόκοι αρχίζουν να τρέχουν από την ημερομηνία χορηγήσεως των επιδίκων παρανόμων

ενισχύσεων, ενώ ως επιτόκιο πρέπει να ληφθεί το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδυνάμου επιδοτήσεως στο πλαίσιο των ενισχύσεων με περιφερειακούς στόχους.

50 Από την εξέταση αυτή προκύπτει ότι οι όροι της επίδικης αποφάσεως είναι σαφείς, ευχερώς κατανοητοί και ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν μπορούσε να παρανοήσει ούτε την έννοιά τους ούτε το περιεχόμενό τους.

51 Όσον αφορά τη φερόμενη ως νομική αδυναμία εκτελέσεως της επίδικης αποφάσεως, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίστηκε, επί της καταργήσεως της εγγυήσεως, ότι τυχόν συμφωνία με τα πιστωτικά τραπεζικά ιδρύματα της EPAC αποκλείονταν προφανώς εφόσον δεν θα συναινούσαν, ελλείψει εγγυήσεως, σε κάτι τέτοιο, χωρίς, πάντως, να γίνεται λόγος για οποιαδήποτε προσπάθεια διαπραγματεύσεως μαζί τους.

52 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, ο φόβος αντιμετωπίσεως εσωτερικών, ακόμα και ανυπέρβλητων, δυσχερειών δεν μπορεί να δικαιολογήσει την εκ μέρους κράτους μέλους μη τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 1995, C-52/95, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1995, σ. I-4443, σκέψη 38· της 9ης Δεκεμβρίου 1997, C-265/95, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1997, σ. I-6959, σκέψη 55, και της 29ης Ιανουαρίου 1998, C-280/95, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σ. I-259, σκέψη 16).

53 Ως προς τους λόγους που θα μπορούσαν να καταστήσουν αδύνατη τη μονομερή ανάκληση της εγγυήσεως, πρέπει να υπομνηστεί ότι οι οικονομικές δυσχέρειες που θα αντιμετώπιζαν ενδεχομένως οι δικαιούχες παράνομης ενισχύσεως επιχειρήσεις, μετά την κατάργησή της, δεν συνιστούν περίπτωση απόλυτης αδυναμίας εκτελέσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία διαπιστώνεται το ασυμβίβαστο της ενισχύσεως προς την κοινή αγορά και διατάσσεται η επιστροφή της (απόφαση της 7ης Ιουνίου 1988, 63/87, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1988, σ. 2875, σκέψη 14). Η διαπίστωση αυτή επιβάλλεται και όταν πρόκειται για τον φερόμενο κίνδυνο που αντιμετώπισε η Πορτογαλική Δημοκρατία να κινηθεί εις βάρος της η περί ευθύνης διαδικασία και τούτο για τους λόγους που αναφέρθηκαν στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως.

54 Στον βαθμό που αμφισβητεί αυτή καθαυτή την αρχή της καταργήσεως της εγγυήσεως που θέτει η επίδικη απόφαση, το αρυόμενο από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας επιχείρημα πρέπει επίσης να απορριφθεί στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής λόγω παραβάσεως.

55 Όσον αφορά την ανάγκη αναμονής της αποφάσεως του Supremo Tribunal Administrativo σχετικά με την ακύρωση της προπαρατεθείσας αποφάσεως 430/96-XIII, αφού το ως άνω δικαιοδοτικό όργανο αναμένει και αυτό την έκβαση της ασκηθείσας ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγής ακυρώσεως κατά της επίδικης αποφάσεως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, ναι μεν, ελλείψει κοινοτικών διατάξεων σχετικά με τη διαδικασία ανακτήσεως των παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων, η ανάκτηση αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα, κατ' αρχήν, σύμφωνα με τις συναφείς διατάξεις του εθνικού δικαίου, πάντως, οι εν λόγω διατάξεις πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπον που να μην καθίσταται στην πράξη αδύνατη η απαιτούμενη από το κοινοτικό δίκαιο ανάκτηση, να λαμβάνεται δε πλήρως υπόψη το συμφέρον της Κοινότητας (βλ., ιδίως, προαναφερθείσα απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1989, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 12).

56 Εν πάση περιπτώσει, σε απάντηση των γραπτών ερωτήσεων που της τέθηκαν, η Πορτογαλική Κυβέρνηση αναγνώρισε ότι, για την ανάκτηση του χρηματοοικονομικού πλεονεκτήματος στα πλαίσια της προπαρατεθείσας αποφάσεως 430/96-XIII, δεν ήταν αναγκαία η έκδοση αποφάσεως του Supremo Tribunal Administrativo περί ακυρώσεώς της.

57 Εξάλλου, πρέπει να υπομνηστεί συναφώς ότι η επίδικη απόφαση τεκμαίρεται ως νόμιμη και ότι, παρά την προσφυγή ακυρώσεως, εξακολουθεί να δεσμεύει, ως προς όλα της σημεία, την Πορτογαλική Δημοκρατία.

58 Τέλος, όσον αφορά τη μη συμμετοχή της EPAC στους διαγωνισμούς σιτηρών, αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε παρά μόλις τον Δεκέμβριο του 1997, ήτοι μετά την εκπνοή των προβλεπομένων στο άρθρο 2 της επίδικης αποφάσεως προθεσμιών και την άσκηση της παρούσας προσφυγής λόγω παραβάσεως.

59 Ενόψει των προεκτεθέντων, πρέπει να αναγνωριστεί ότι, μη συμμορφούμενη προς την επίδικη απόφαση, η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη.

Επί των δικαστικών εξόδων

60 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, επιβάλλεται να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Μη συμμορφούμενη προς την απόφαση 97/762/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 1997, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε η Πορτογαλία υπέρ της EPAC — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais, SA, η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ.

2) Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Edward

Sevón Schintgen Kapteyn

Gulmann Jann Ragnemalm

Wathelet Skouris

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Ιουνίου 2000.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias